

## 94. Csorvás, Felső-Sas-halom

(Békés megye) Á

2006. október 2–16. között megelőző régészeti feltárást végeztünk a lelőhelyen, ami az Árpád-kori lelőhely szélét jelző objektumok kibontására korlátozódott. Ennek során 8 régészeti objektumra utaló foltot tudtunk megfigyelni. Ezek kisebb-nagyobb személgödöröknek ill. ároknak bizonyultak, csupán egyetlen, félig földbe ásott Árpád-kori házalapot találtunk, ennek legalább háromszor megújított padlószintjét is kibontottuk. A leletanyag nagy része cserépüsttöredék. A feltárt terület közepe táján egy nagy, eredetileg talán homoknyerőként használt rendkívül mély gödörben nagyméretű állat, feltehetően ló teljes csontváza, a ház járófelületén pénzérme, 12. századi friesaxhi denár került elő.

A leletek a békéscsabai Munkácsy Mihály Múzeumba kerültek.

SÁPINÉ TURCSÁNYI ILDIKÓ

## 95. Csörötnek, Teleki-földek

(Vas megye) Ó, Á, Kö

2006. október 5-én terepbejárást végeztünk hatástanulmány készítése érdekében. A község belterületének DDNy-i határában, közvetlenül a temetőtől Ny-ra találtuk a lelőhelyet. Kis területen, de nagyobb mennyiségben lehetett gyűjteni őskori, több szép darab Árpád-kori és középkori kerámiát. A lelőhely minden bizonnyal a közeli dombvonulatig terjed, de ez a rész a nagy gaz miatt nem volt járható.

Munkatársak: Vámos Gábor, Csalár Imre, Csalár Gábor.

ILON GÁBOR

## 96. Dalmand, Felsőleperdpusztá

(Tolna megye) Ó, Kö

Szabó Máté érett búzában templomalaprajzot figyelt meg légi fotózás során Dalmand Ny-i határában, a 61. sz. út Ny-i részén. A felvételen nagyméretű (kb. 25×10 m), félkörös záródású templom látszik, a déli hajófal Ny-i részén világosabb sáv utal a bejárat helyére. Az objektumot enyhén ovális alakban körítőfal övezi. A hajón belül világosabb, elmosódott vonalak rajzolnak ki egy kisebb, korábbi templomépületet, amelynek téglalap alakú hajójához bizonytalan záródású szentély csatlakozik.

A 2006. augusztus 6-i és október 22-i terepbejárást során az épület felszíni nyomai kb. 25×20 m nagyságú területen, Ny-K irányban elhúzódva jelentkeztek. Helyén nagy mennyiségben volt található kő és téglá, utóbbiak között számos római peremes téglá is akadt (bizonyosan a közeli római Iovia épületanyagából), embercsont viszont csak elvétve. Középkori leletanyagot a vegetáció miatt igen kis mennyiségben, elszórtan lehetett csak gyűjteni az épülettől NyDNy-i irányban, a közeli földút nyomvonalában ellenben a középkori

cserepek mellett néhány apró, jellegtelen őskori cserepet is találtam.

K. NÉMETH ANDRÁS

## 97. Dány-Szentkirály, Pusztaszentkirály, Tápiópart

(MRT 13. k. 5/10 lh.)

(Pest megye) Szk, Sza, Á

A lelőhely 1979-ben került elő a topográfiai terepbejárások során. A Felső-Tápióra lejtő dombháton lévő területen ekkor késő bronzkori, kelta, 8–9. századi és Árpád-kori kerámia került elő a szántásban. 2006 tavaszán a MOL Százhalombatta–Tiszaújváros terméktávvezetékének bővítését megelőző feltárást végeztünk 5 m szélességben, összesen 1888 m<sup>2</sup>-en (MOL 2. sz. lh.).

Ennek során 184 telepobjektumot tártunk fel a szkíta, szarmata és Árpád-korból. Néhány közelebből meg nem határozható őskori gödör és egy újkori árok is előkerült, valamint néhány ismeretlen korú objektum.

A régészeti objektumok a dombtetőn és az ahhoz közeli részen ritkábban jelentkeztek, míg a vízparthoz közeli részen erősen sűrűsödtek. A feltárt terület nagyjából a közepén egy természetes – eredetileg vízjárta? – mélyedés keresztezte. Ennek bemosódott betöltődésében sok őskori jellegű, de közelebből meg nem határozható (bronzkori vagy vaskori) cserepet találtunk, amelyeket nem lehetett konkrét régészeti jelenséghez kötni. A terület vízparthoz közeli részén az objektumok egy ugyancsak természetes öntéstalajból képződött(?), Árpád-kori cserepekkel és paticcsal teli réteg alatt jelentkeztek.

Az egész lelőhelyen kortól függetlenül sok vassalakot találtunk, és a vastárgyak száma (kések, horgok stb.) kiemelkedő volt.

A szkíta korból gödrök, árkok kerültek elő. Az itt talált szürke, jól iszapolt kerámiát gyakran alig vagy egyáltalán nem lehetett megkülönböztetni az azonos jellegű szarmata kerámiától. Úgy tűnik azonban, hogy a későbbi objektumok elpusztították a szkíta telepjelenségeket, mivel az erre a korra datálható kerámiát főként a későbbi (szarmata, Árpád-kori) házakban, gödrökben találtuk.

A szarmata objektumokat a szürke, szemcsés fazéktöredékek a késő császárkorra kelteznek. Egy árok betöltéséből bronz vagy ezüst, egymásra csavart végű karikákból álló lánc került elő.

Az Árpád-korból két kemencés házat tártunk fel, az egyiknek a hőszigetelő rétegében gazdag kerámiaanyaggal.

Munkatársak: Hőnig László, Füredi Tibor régész-technikusok.

KULCSÁR VALÉRIA

## 98. Debrecen, Pásti utca 1–5.

(Hajdú-Bihar megye) Kk, Kú

2005. november 24. és 2006. február 17. között végeztünk régészeti feltárást a telkekre tervezett építkezést

megelőzően. A közel 3000 m<sup>2</sup>-nyi területen több mint 90 középkori és kora újkori régészeti objektumot tártunk fel.

A középkori telepjelenségek közül kiemelkedtek a lejtős lejárátú, nagyméretű ásott kutak, amelyekben jelentős mennyiségű kerámiatöredéket és állatcsontot találtunk. A lelőhely egyetlen külső kemencéjének a platniját többször megújították. Az egyik platniban középkori csizmapatkót találtunk. Az ásatási terület középső részén feltártunk egy középkori vízelvezető árokrendszert, amely a szomszédos telkeken folytatódott. A kb. 3 m széles, két árokból álló főágba több kisebb mellékág futott. A főág és két másik irányba tartó kettős árok egy nagyméretű gyűjtőmedencében végződött.

Az újkori objektumok közé tartozott a lelőhely egyetlen faszervezetes kútja, amelyet 120–130 cm hosszú és 20 cm széles deszkákból ácsoltak össze. Újkori kerámia került elő abból a nagyméretű, mély gödörből is, amelyben több ládányi szarvasmarhacsontot, főleg koponyatöredékeket és szarvcsapokat találtunk. Valószínű, hogy egy csontfeldolgozó műhely szemetesgödörét tártuk fel.

M. NEPPER IBOLYA – D. SZABÓ LÁSZLÓ

### 99. Dióskál, Ungi-pusztá

(Zala megye) Á, Kk

Dióskál határának DNy-i részén, egy ÉÉK–DDNy-i irányban elnyúló, meredek oldalú dombháton helyezkedik el a régészeti lelőhely, amelyet 2004 áprilisában Egyházi Dóra, a KÖH Keszthelyi Iroda régészeti felügyelője lakossági bejelentés alapján végzett helyszíni szemlék alkalmával lokalizált. A megfigyelt jelenségek középkori (Árpád-kor, késő középkor) falu, templom és temető meglétére utaltak. A folyamatos mezőgazdasági művelés következtében pusztuló lelőhely próbafeltárását 2006. október 16–31. között végeztük el.

A dombhát tetején, a legmagasabb ponton nyitott kutatóárkokban nagyméretű, késő középkori objektum részletét bontottuk ki, amelyből igen bőséges kerámia, fém és állatcsont került napvilágra.

A dombtetőtől 120 m-re D-re kiszántott téglák és embercsontok jelezték a templom és körülötte a temető helyét. A feltárt épület egy kisméretű (10,50×7 m), félköríves szentélyzáródású, kő- és téglalapozású, téglafelmenő falú Árpád-kori templom alapjainak maradványa. Méretei, arányai, alaprajzi elrendezése és építési technikája alapján a 12. sz. elejére keltezhető, jellegzetes falusi templom. A habarcsba rakott téglákból készült felmenő fal néhány tégláját a hajó ÉK-i sarkánál, a szentély indulásánál eredeti helyén megtaláltuk. A téglalapozás szinte teljes épségben megmaradt. Az épület Ny-i harmadában, az intenzív mezőgazdasági művelés következtében felerősödött talajerózió miatt azonban az alapozás legfelső téglarétege olyan közel került a mai felszínhez, hogy azt az eke elérte, és a téglákat eredeti helyzetükből kifordította. A templom körüli

temetkezések feltartait regisztráltuk, a rendelkezésünkre álló anyagi keret szűkössége miatt ezek feltárásába nem kezdhettünk bele. Az épület beásásokkal bolygított belsejét – hasonló okból – szintén nem tártuk fel teljesen. A templomot a középkori Ung falu egyházával azonosítjuk.

Munkatársak: Kámán Beáta technikus, Fullár Zoltán és Mészáros Melinda egyetemi hallgatók. A geodéziai felmérést Soós Zsolt és Vadász Norbert technikusok végezték.

KVASSAY JUDIT

### 100. Doba, Somlóvár

(Veszprém megye) Kk

2005-ben folytattuk az alsóvár udvarán a legfelső omladékréteg feltárását és a legutolsó, D felé emelkedő járósínt meghatározását. Ennek során, amint vártuk, előkerült az udvart D-ről lezáró, a Ny-i úgynevezett kaszárnyaszárnyal kötésben lévő épület É-i homlokzati fala. Ennek K-i felében egy törés mutatkozott, melyben egy az épület földszintjére vezető ajtó jelentkezett.

Folytattuk a Ny-i kaszárnyaszárnyba belefoglalt, bekarcolt kvádermintás vakolattal ellátott korábbi építmény járósíntjeinek bontását. Megállapítottuk, hogy az egyenetlen sziklafelszint egy törmelékes feltöltéssel – az előkerült kerámia alapján legkorábban a 14. sz. végén–15. sz. elején – előbb kiegyenlítették, melyet a helyiség első, sárga agyagos járósíntje fedett. A 15. sz. folyamán a járósíntet többször emelték, majd a 15. sz. végén–16. sz. első felében felépítették a kaszárnyaszárnyat. Ennek során visszabontottak az épületből, esetleg a bontási állvány talpfái kerültek elő az udvari fallal párhuzamosan, amelyre egy bontási réteg húzódott rá. Ezt fedte le a – kaszárnyaszárny feltöltésében immáron pinceként jelentkező – helyiség legkésőbbi, viszonylag rövid ideig működő járósíntje, majd a pincét (talán már a 16. sz. második felében) végleg feltöltötték.

2006-ban folytatódott az alsóvár régészeti és állagvédelmi munkálatai. A feltárás alkalmával megállapíthattuk, hogy az udvar helyén a legkorábbi időszakokban egy sziklaárok húzódott. A sziklafelszínen néhány befaragásnyom arra utal, hogy a vár korai periódusában valamilyen faszervezet biztosította a felsővár megközelíthetőségét. Később – az előkerült szerény kerámiaanyag tanúsága szerint a 14. sz. végén vagy a 15. században – a mai pillér helyén egy hozzá hasonló, korábbi épített szerkezetet emeltek, melynek bontási omladékát a mai pillér alatt azonosíthattuk. Az omladék habarcsanyaga megegyezik a felsővári kapuépítmény, a felsővár első körítőfala, továbbá az úgynevezett laktanyaszárnyba foglalt korábbi kapu jellegzetes habarcsával. Mindez arra utal, hogy a jelenlegi pillér csak az alsóvár mai formájában történt kiépítése idején, a korábbi alsóvári kapuépítmény megszüntetése után készült. Tőle D-re a sziklaiban mutatkozó befaragás mutatja, hogy ebből az irányból